

Noms de persones als carrers de Canet (4)

Els lligams del socialista Rafael Campalans amb Canet de Mar (1a part)

Jordi Pomés Vives

Universitat Autònoma de Barcelona

***People's names in the streets of Canet de Mar (4)
The links of socialist Rafael Campalans with Canet de Mar (1st part)***

Rafael Campalans va ser un important enginyer i polític barceloní que va tenir molta relació amb Canet de Mar a partir de 1918. Aquesta vinculació va venir donada fonamentalment pel suport actiu que va donar a l'obra cultural i pedagògica que va emprendre Josep Fors Vidal com a regidor municipal a partir de 1917. La principal aportació de Campalans a aquesta obra vindrà del compromís que adquirí per posar en marxa l'Escola de Teixits de Canet el 1922.

Rafael Campalans was an important engineer and politician from Barcelona who had a strong relationship with Canet de Mar from 1918. This relationship came about fundamentally due to his active support for the cultural and pedagogical work undertaken by Josep Fors Vidal as local councillor from 1917. The main contribution of Campalans to this work came from the agreement he achieved to start the Higher Education School of Textiles in Canet de Mar in 1922.

Paraules clau: Rafael Campalans, Josep Fors Vidal, Carles Carqués Martí, Escola de Teixits.

Keywords: Rafael Campalans, Josep Fors Vidal, Carles Carqués Martí, Higher Education School of Textiles.

Rafael Campalans Puig (1887-1933) va ser un gran intel·lectual, enginyer i polític barceloní que va tenir molta relació amb Canet de Mar, sobretot entre 1918 i 1923 i entre 1930 i 1931. En aquests dos períodes va estar molt vinculat amb l'obra cultural i pedagògica que el gran patrici local Josep Fors Vidal va intentar impulsar a partir de la seva elecció el 1917 com a regidor de l'Ajuntament de Canet. Campalans va oferir el seu total suport a aquesta acció cultural, un dels principals fruits de la qual va ser la fundació a la nostra població de l'Escola de Teixits el 1922. Campalans va ser una de les personalitats que més es va comprometre al costat de Josep Fors en tot el procés que s'encetà el 1917 per obtenir l'aprovació

oficial d'aquesta Escola i la seva posada en marxa, tant el 1922 com, més endavant, quan repregué la seva activitat el 1931, després que la Dictadura de Primo de Rivera la clausurés al 1925.

És aquesta vinculació de Campalans amb la nostra població el que explica el fet que el seu nom figuri en un dels carrers de Canet. En l'actualitat, el carrer Rafael Campalans és el carrer amb escales que connecta la Plaça 11 de setembre amb el cementiri (en la connexió dels carrers Sant Marc i Mercat). El nom d'aquest carrer va ser introduït al nomenclàtor local el 19 de desembre de 1980, quan era alcalde Antoni Cruanyes. Fins aleshores el seu nom havia estat «Subida Nueva». Tanmateix, no era el primer cop que Canet intentava reconèixer els mèrits

Placa del carrer Rafael Campalans, a Canet de Mar.

d'aquest important intel·lectual català. Durant la guerra civil ja es va posar el seu nom a l'actual carrer de Sant Pere. Campalans havia mort prematurament (als 46 anys) al 1933, tres anys abans que esclatés el conflicte bèl·lic. El 5 de setembre de 1936 el Consell Municipal acordà per unanimitat la suspensió d'una sèrie de noms de carrers de significació religiosa (entre ells tots els que portaven noms de sants). Va ser el moment en què el nom del carrer Sant Pere es canvià pel de Rafael Campalans.¹ Però com sabem o podem deduir, aquest nom va durar de moment ben poc, just fins que s'acabà la guerra i es reintroduïren els noms religiosos.

Amb l'arribada de la democràcia, Canet va voler recuperar la memòria de Rafael Campalans per la gran tasca que havia fet per la població. Encara eren vius canetenços amb qui havia fet profunda amistat i fins i tot els havia influït o guiat ideològicament, com els socialistes catalanistes Carles Carqués Martí (de qui parlarem més endavant) o Josep Pujades Móra, els quals el recordaven amb profunda veneració. D'aquesta manera, el seu nom fou reintroduït al nomenclàtor, encara que fos en un carrer no tan cèntric com el de Sant Pere.

La seva forta vinculació amb la nostra població arrenca, com dèiem, al 1918 en el marc de l'obra cultural que es proposà tirar endavant Josep Fors, el qual, a banda d'entrar a l'Ajuntament l'any anterior, també havia estat elegit el mateix any 1917 president de la important entitat local Foment Catalanista. Un dels principals encerts de Fors per a l'èxit de la seva obra cultural va ser saber trobar el suport -i alhora la protecció- d'alguns dels principals intel·lectuals i polítics catalans del moment que dirigien diversos organismes de la Mancomunitat de Catalunya (1914-1925) o bé hi estaven molt ben relacionats. Ens referim sobretot a Jaume Bofill i Matas,² Alexandre Galí, Eladi Homs, Eugeni d'Ors o també Rafael Campalans.³ Les principals obres culturals canetenques creades aquests anys -la Biblioteca Popular, l'Escola Montessori, l'Escola de Teixits, així com el Patronat de Cultura local- van néixer i funcionar sota l'assistència i empara de la

Mancomunitat de Catalunya a través dels il·lustres intel·lectuals esmentats. L'amistat que Fors tingué amb ells així ho va permetre i ho va fer possible. Tots ells van estar relacionats amb la política educativa de la Mancomunitat, i més en concret amb el Consell de Pedagogia d'aquesta institució, en el qual hi treballaren molt activament, i acabaren tenint un vincle important amb Canet.⁴

Precisament Campalans, juntament amb Homs i Galí, despuntà en els aspectes més específics d'orientació pedagògica dins d'aquest Consell, organisme cultural creat per la Diputació provincial de Barcelona el 1913 per a la investigació pedagògica i l'assessorament sobre temes d'ensenyament en tots els seus graus. Eugeni d'Ors en fou el primer director i Alexandre Galí va ser-ne el seu secretari. El 1916, ja amb la Mancomunitat, rebé el nom de Consell d'Investigació Pedagògica. Fou aquest Consell el qui impulsà el mètode Montessori a Catalunya i la creació de biblioteques populars com la que es creà a Canet. També organitzà diversos cursos monogràfics en benefici sobretot de mestres, com el que se celebrà a la nostra població entre el juny i juliol de 1918 amb la col·laboració directa del Patronat de Cultura local, és a dir, de Josep Fors. Campalans, com a conseller tècnic d'aquell Consell, clausurà el curs, que havia consistit en sis sessions i que comptà amb l'assistència de molts mestres de la comarca, amb una conferència que titulà «Les modernes escoles d'indústria». L'il·lustre orador parlà dels nous mètodes d'ensenyament dels Estats Units i censurà la pedagogia tradicional del país.⁵ Era probablement la primera vegada que parlava públicament a Canet i el tema de la seva dissertació no va ser casual.

En aquell moment Campalans feia poc havia estat nomenat director de l'Escola del Treball de Barcelona, creada també el 1913 per la Diputació de Barcelona com a continuació de l'Escola Lliure Provincial d'Arts i Oficis (1873).⁶

Abans d'assumir aquesta direcció havia estat des del 1914 encarregat dels serveis públics de la

Imatge del carrer Rafael Campalans a Canet de Mar.

Rafael Campalans

Mancomunitat, tasca que compaginà amb l'activitat docent (física general, electrònica, mecànica, termodinàmica, història de la ciència) a l'Escola d'Agricultura, a la Universitat Industrial de Barcelona i a l'Escola de Bibliotecàries.⁷ En el moment en què impartí aquella conferència a Canet, al juliol de 1918, feia menys de tres mesos que el Consell Permanent de la Mancomunitat havia pres l'acord de concedir una Escola d'Indústries a la vila de Canet.⁸ L'Ajuntament d'aquesta població, i sempre gràcies a la iniciativa i impuls de Josep Fors, s'havia presentat al concurs que havia convocat la Mancomunitat el 17 de desembre del 1917 i s'havia compromès a complir les condicions establertes en el concurs en cas de guanyar-lo, tal com va succeir. Eugeni d'Ors, com a director d'Instrucció Pública de la Mancomunitat, i Rafael Campalans, com a director d'Ensenyances Tècniques, foren els que s'encarregaren de dirigir des de Barcelona tot el procés d'organització de l'Escola, la qual no s'inauguraria fins al novembre de 1922, així com els plans d'estudis i les bases de funcionament.⁹

Fou doncs, en el moment d'assumir l'organització de l'Escola a partir de 1918, que Campalans es vinculà fortament amb Canet i amb el principal impulsor local d'aquesta institució, Josep Fors. I, aprofitant aquesta vinculació, aniria essent reclamat per impartir diferents conferències i cursos, la major part d'ells relacionats amb l'obra cultural local que estava dirigint el mateix Fors. Així ho faria, a banda del curs ja esmentat de l'estiu de 1918, almenys el gener de 1919 i el febrer i el març de 1921. En la primera d'aquestes tres dates va intervenir en la part teòrica (juntament amb Alexandre Galí) d'un curs d'història natural per a mestres que va tenir lloc a Canet i a la seva rodalia i que havia estat patrocinat pel Consell d'Investigació Pedagògica de la Mancomunitat. Hi prengueren part els mestres de Canet, Arenys de Mar, Calella, Sant Pol i Pineda. El curs durà quatre dies.¹⁰ Més endavant, en concret el 20 de febrer de 1921, Campalans, en representació

del mateix consell educatiu, inaugurà un curs d'ensenyament domèstic que es feu a la biblioteca de Canet i que anà destinat a mestresses de casa.¹¹ Finalment, un mes després, el dia de Sant Josep del mateix any, impartí una conferència organitzada per la Joventut Nacionalista de la població que titulà «Cosmologies primitives».¹² La temàtica va ser més aviat de caràcter filosòfic i antropològic. Campalans demostrà la seva erudició també en matèries humanístiques. Precisament ell fou un dels promotors principals de l'ensenyança integral que compaginés els estudis tècnics amb matèries de caràcter humanístic i amb el món de l'esport. Això ho intentà aplicar a l'Escola del Treball així com posteriorment procurà que es tingués en compte en la programació docent de l'Escola de Teixits de Canet.¹³

Continuarà en el pròxim número

¹ MAS GIBERT, Xavier, *Guerra-revolució i contrarevolució a Canet de Mar (1936-1943)*, Mataró, Caixa d'Estalvis Laietana, 2002: 284-285.

² Bofill i Matas fou, a part d'intim amic i principal mentor polític de Fors, el seu soci en la fàbrica *Manufacturas Fors S/A*.

³ Segons Alexandre Galí, va ser ell qui orientà Fors per connectar amb aquestes personalitats. Galí explicà que «En el jardinet de Nostra Dona de la Misericòrdia era on solíem preparar les nostres campanyes [culturals amb Josep Fors]. L'autor d'aquest llibre tenia només la precaució de restar discretament a l'ombra i de fer sortir en primera línia els homes que calia posar en joc per assolir el que es volia. Així van ser introduïts a Canet de Mar Eugeni d'Ors, Rafael Campalans, Manuel Massó i Llorens i tots els qui van col·laborar entusiàsticament i generosa amb Josep Fors per a les múltiples i variades obres de cultura a Canet de Mar. Així tota mena de polítics, des de Jaume Bofill i Matas fins a Ventura i Gassol varen ser engrescats per l'obra de Canet de Mar (GALÍ, Alexandre, *Història de les institucions i del moviment cultural a Catalunya, 1900-1936*, Barcelona, Fundació A.G., 1981. Llibre IV:19).

⁴ D'Ors i Bofill despuntaren en els aspectes més organitzatius. Aquests foren directors generals d'Instrucció Pública de la Mancomunitat. D'Ors fins a principis de 1920 i Bofill a partir d'aquest moment (BALCELLS, Albert, et al., *La Mancomunitat de Catalunya i l'autonomia*, Barcelona, Proa, 1996:461).

⁵ *Dietari del Dr. Marià Serra i Font. Canet de Mar 1880-1926*, Canet de Mar, Centre d'Estudis Canetencs, 2006:793-794.

⁶ Sota la direcció de Rafael Campalans (1917-24), l'Escola es convertí en un centre actiu de cultura popular amb l'organització de conferències (J. Carner, A. Gual, F. Layret, Rovira i Virgili, etc), lectures literàries i cursos d'humanitats.

⁷ RIERA TUÉBOLS, Santiago, «Rafael Campalans i Puig, enginyer i polític» a *L'Avenç*, núm. 16 (maig 1979), p.6-11.

⁸ L'acord s'aprovà el 25 d'abril de 1918.

⁹ Josep Sisquella, «L'Escola Universitària de Canet de Mar» a *Plaça de la Llenya*, set-oct. 1980:8. Canet havia demanat que entre les ensenyances de l'Escola hi hagués la de teixits de punt, activitat tèxtil que havia agafat un gran increment a la vila i en altres poblacions del Maresme.

¹⁰ MAS GIBERT, Xavier i AMAT, Jordi, *De la guerra de Cuba a la guerra civil*, Beca Bonal, Inèdit:233.

¹¹ *La Vall de Canet*, 5-3-1921.

¹² *Catalunya*, 2-4-1921:3.

¹³ FIGUEROLA, Òscar i LÓPEZ MARTÍNEZ, Olga, *Història de l'Escola de Teixits, 1922-1997*, Barcelona, Diputació de Barcelona, 1997:27.